

INTERPERSOONLIJKE FACTOREN BIJ DE VERKLARING VAN PEDOSEKSUEEL GEDRAG OP GROND VAN STRUCTURELE EQUATIE MODELLEN¹

Stefan Bogaerts, Johan Goethals & Geert Vervaeke²

In deze bijdrage werd de invloed van interpersoonlijke factoren op pedoseksualiteit onderzocht. De variabelen ouderlijke sensitiviteit, veilige romantische volwassen hechting, vertrouwen en persoonlijkheidsstoornissen, werden in een hypothetisch model ingebracht en getoetst bij een groep pedoseksuelen. Op grond van fitindices vonden we dat het hypothetisch padanalytisch model overeenstemde met de geobserveerde waarden. De variabelen ouderlijke sensitiviteit, interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen verklaarden ongeveer 20% van de variantie in de afhankelijke variabele pedoseksualiteit. Deze bevindingen nodigen uit het onderzoek verder te zetten naar de invloed van interpersoonlijke factoren op intra- en extrafamiliaal pedoseksueel gedrag en preferentieel en situationeel pedoseksueel gedrag.

Interpersoonlijke factoren in de verklaring van pedoseksualiteit

In de verklaring van pedoseksualiteit wordt uitgegaan van verklaringsmodellen die één of meerdere factoren verantwoordelijk stellen (Araji & Finkelhor, 1985; Finkelhor & Araji, 1986; Marshall, Laws & Barbaree, 1990a; Hall, & Hirschmann, 1991, 1992). De laatste tien jaar is er een tendens om het fenomeen vanuit multifactoriële verklaringsmodellen (biologische, psychologische en sociologische invalshoek) te onderzoeken. Niettemin is er kritiek op deze modellen omdat ze zelden of nooit in hun geheel worden getoetst. Van Beek (1999) stelt voor de voorkeur te geven aan het toetsen van deeltheorieën. Binnen de psychologische invalshoek ligt de nadruk de laatste jaren op de invloed van interpersoonlijke factoren op seksueel delinquent gedrag (Marshall, Laws & Barbaree, 1990a; Marshall, 1993, 1994, 2001; Marshall, Hudson & Hodgkinson, 1993; Seidman, Marshall, Hudson & Robertson, 1994; Ward, Hudson, Marshall & Siegert, 1995; Bumby & Hansen, 1997; Ward & Hudson, 1997; Smallbone & Dadds, 1998; Jamieson & Marshall, 2000; Kear-Colwell & Sawle, 2001). Een steeds terugkerende bevinding is dat onveilige hechting in de kindertijd leidt tot een onveilige hechting in de volwassenheid. Ainsworth, Blehar, Waters en Wall (1978) onderscheidden drie kinderlijke hechtingsstijlen: een veilige, een vermijdende en een angstig-ambivalente hechtingsstijl. Ainsworth en collegae (1978) vinden een sterk verband tussen ouderlijke sensitiviteit en de kinderlijke hechtingsstijl. Kinde-

ren die voldoende warmte en voldoende autonomie hebben gekregen, hebben vaker een veilige kinderlijke hechtingsstijl dan kinderen die verwaarloosd worden. Hechtingsgerelateerde ervaringen worden opgeslagen in interne werkmodellen, die relatief stabiel zijn en zich continueren in de volwassenheid (Ainsworth, et al., 1978; Van IJzendoorn, 1994; Bowlby, 1977; Hazan & Shaver, 1987, 1990). Positieve ervaringen zijn noodzakelijk om intieme en duurzame relaties met anderen aan te gaan. Wat de volwassen hechting betreft zijn seksuele delinquenten significant onveilig gehecht dan andere delinquenten en normalen (Ward, Hudson, Marshall & Siegert, 1995). Smallbone en Dadds (1998) vinden bij seksuele delinquenten (verkrachters, incestplegers, pedofielen), niet-seksuele delinquenten en een normale controlegroep, dat seksuele delinquenten retrospectief minder veilige hechtingsrelaties rapporteren in de kindertijd en in de volwassenheid, dan niet-seksuele delinquenten en de controlegroep. De verschillen in kinderlijke hechting hebben vooral betrekking op de hechting aan de moeder. Seksuele delinquenten zijn significant minder veilig gehecht aan moeder dan niet-seksuele delinquenten. Incestplegers hebben meer angstige en vermijdende hechtingsrelaties met hun moeder, dan andere categorieën seksuele delinquenten en niet-seksuele delinquenten. Dit verschil wordt niet bij de vader gevonden. Ward en collegae (1995) en Jamieson en Marshall (2000) brengen de aard van de onveilige hechtingsstijl in verband met het type seksuele delinquent. Deze twee onderzoeken wijzen in dezelfde richting. Incestplegers vertonen significant

¹ Geaccepteerd voor publicatie: 21 januari 2002.

² Dr. S. Bogaerts, criminoloog; universitair docent; Prof. Dr. J. Goethals, jurist; hoogleraar; Dr. G. Vervaeke, criminoloog. universitair hoofddocent. De auteurs zijn verbonden aan de afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Katholieke Universiteit Leuven. E-mail: stefan.bogaerts@law.kuleuven.ac.be

meer angstig-ambivalente hechtingsstijlen dan andere seksuele delinquenten. Exhibitionisten en extrafamiliale pedoseksuelen vertonen eerder een angstig-vermijdende hechtingsstijl. Seksuele activiteiten zijn voor deze mannen vaak een indirecte manier om contact te krijgen met anderen. Marshall (1989, 1994) onderzocht het verband tussen een onveilige hechting in de kindertijd en intimiteitsproblemen bij seksuele delinquenten. Individuen die zich in de kindertijd onveilig aan opvoeders hebben gehecht, hebben een tekort aan interpersoonlijke vaardigheden en zelfvertrouwen die noodzakelijk zijn om veiligheid en intimiteit te ervaren in volwassen (romantische) relaties. Onvoldoende bevredigende volwassen intieme en vriendschappelijke relaties, kunnen leiden tot eenzaamheid, wat de persoon ertoe kan aanzetten om indirecte intimiteit te zoeken via deviant seksueel gedrag. Ander onderzoek bevestigt de bevindingen van Marshall (Seidman, Marshall, Hudson & Robertson, 1994; Ward, Hudson, Marshall & Siegert, 1995; Ward, Hudson & Marshall, 1996; Marshall, Champagne, Brown et al., 1997). Binnen de groep seksuele delinquenten scoren verkrachters en extrafamiliale pedofielen het laagste en exhibitionisten het hoogste op de schaal intimiteit. Angst voor intimiteit met volwassenen is het grootste bij pedoseksuelen (Marshall, 1994; Seidman, Marshall, Hudson & Robertson, 1994; Bumby & Hanson, 1997).

Persoonlijkheidsstoornissen verwijzen naar gedragingen die kenmerkend zijn voor het lange termijn functioneren. Deze gedragingen veroorzaken belangrijke tekortkomingen in het sociaal of beroepsmatig functioneren ofwel subjectief lijden (DSM-IV; APA, 1994). Echter, inzake persoonlijkheidsstoornissen bij pedoseksuelen zijn de meningen verdeeld. Marshall (1996) relateert de aanwezigheid van persoonlijkheidsstoornissen bij pedoseksuelen. Andere onderzoekers daarentegen vinden wel dat bepaalde persoonlijkheidsstoornissen differentiëren tussen pedoseksuelen, andere seksuele delinquenten, niet-seksuele delinquenten en normalen (Cosyns, De Doncker, Hamelinck et al. 1994; McElroy, Soutullo, Taylor et al. 1999). De meeste onderzoekers vinden wel een grote heterogeniteit van differentiërende persoonlijkheidsstoornissen.

In het onderzoek van Hall, Graham en Shepherd (1991) werden op grond van de MMPI, twee subgroepen agressieve seksuele delinquenten onderscheiden bij verkrachters en pedoseksuelen. De eerste groep ver-

toonde een sterke afwijking op de psychopathieschaal. Ze werden gekenmerkt door een lage frustratietolerantiegraad en door de neiging een beroep te doen op geweld om interpersoonlijke conflicten op te lossen. De tweede groep vertoonde een sterke afwijking op zowel de schizofrenie-, de depressie- als de psychopathieschaal. Deze seksuele delinquenten hadden een laag zelfbeeld en behoefte aan afhankelijkheid. Deze studie baseerde zich op de MMPI. Niettemin werd dit instrument, in tegenstelling tot de Millon Clinical Multiaxial Inventory (MCMI)³, niet specifiek ontworpen om persoonlijkheidsstoornissen te meten.

Shea (1996) onderzocht tussen 1988 en 1993, 50 pedoseksuelen, 50 geweldplegers op kinderen zonder seksuele feiten en 50 normalen die in het verleden geen veroordeling hadden opgelopen. Shea veronderstelde dat de tien MCMI-II-subschalen zouden differentiëren tussen de drie groepen en dat er verschillen zouden optreden binnen de groep pedoseksuelen, die werd opgedeeld op basis van de typologieën van Groth (1979) en Knight en Prentky⁴ (1990). Geen enkele persoonlijkheidsschaal van de MCMI-II, differentieerde evenwel tussen de drie groepen. De theatrale en de passief-agressieve persoonlijkheidstreken waren wel sterker aanwezig in de groep van de geweldplegers op kinderen zonder seksuele feiten, dan in de andere twee groepen. Er waren geen verschillen binnen de subgroepen seksuele delinquenten.

Seto en Barbaree (1999) onderzochten 438 seksuele delinquenten (zonder in te gaan op de subgroepen seksuele delinquenten) die tussen 1989 en 1996 een behandelprogramma volgden in 'The Warkworth Sexual Behaviour Clinic' in Canada. Om psychopathie te meten werd de Psychopathy Checklist (PCL-R)⁵ gebruikt. Zij vonden significante verschillen tussen verkrachters, intra- en extrafamiliale pedoseksuelen. Verkrachters scoorden gemiddeld hoger dan de pedoseksuelen. Tussen de intra- en extrafamiliale pedoseksuelen werden geen verschillen gevonden. Negen procent van de verkrachters en 3% van intra- en extrafamiliale pedoseksuelen werden geclassificeerd als psychopaat.

In België werd persoonlijkheidsonderzoek gedaan bij een ambulante groep van seksuele delinquenten en een gedetineerde groep seksuele delinquenten die waren veroordeeld voor pedoseksuele feiten, al dan niet intrafamiliaal, en verkrachting. Hierbij werd gebruik ge-

³ De categorieën van de MCMI stemmen overeen met de vroegere DSM-III-R classificatie (APA, 1987) en kunnen verder worden doorgetrokken naar de DSM-IV classificatie.

⁴ Het gefixeerde (pedofiele en ephebofiele), situationele en antisociale type.

⁵ De PCL-R is een betrouwbaar en valide instrument om psychopathie te meten in een forensische mannelijke populatie (Hare, 1991). Het instrument bestaat uit 20 items die drie scores kunnen krijgen: 0=afwezig, 1=een indicatie en 2=aanwezig. De maximum score bedraagt 40, de conventionele cutoff-score om de diagnose psychopathie te maken is 30 en meer.

maakt van de ADP-IV. Bij 79% van de gedetineerde respondenten en 54% van de ambulante respondenten werden een of meerdere persoonlijkheidsstoornissen gevonden, overwegend antisociale en narcistische stoornissen. Bij gebruik van de Personality Disorder Questionnaire-Revised (PDQ-R) bij de gedetineerde groep was de schaal 'Borderline personality disorder' verhoogd. In vergelijking met de ambulante groep vertoonden de gedetineerden een significant verhoogde score op de 'Self-defeating personality disorder-schaal'. Op basis van deze bevindingen concludeerden de onderzoekers dat seksueel delinquent gedrag in hun onderzoeksgroep, vaker de uiting is van een persoonlijkheidsstoornis dan van een parafiele stoornis (Cosyns, De Doncker, Hamelinck, Koeck & De Ruyter, 1994). Hiermee spreken zij Marshall (1996) tegen, die meer gewicht geeft aan de aanwezigheid van parafilieën of multipale parafilieën.

Probleemstelling

Bij het bestaande onderzoek over de invloed van interpersoonlijke factoren in de verklaring van pedoseksualiteit kunnen vier kanttekeningen worden gemaakt. Een eerste punt heeft betrekking op het schaars empirisch materiaal over de perceptie van ouderlijke sensitiviteit tijdens de kindertijd en jeugd bij seksuele delinquenten. Wetenschappelijk onderzoek naar ouderlijke sensitiviteit bij pedoseksuelen bestaat zo goed als niet, alhoewel men in onderzoek geregeld verwijst naar de opvoedingscontext als ontstaansbodem van seksueel deviant gedrag (Marshall & Barbaree, 1990a). Deze verwijzing is zelden gebaseerd op betrouwbaar empirisch onderzoek. Het is bovendien opvallend dat opvoedingsconcepten, zoals warmte en autonomie (Parker, Tuplin & Brown, 1979) in onderzoek zelden worden gemeten. De kwaliteit van het ouderlijke contact in de kindertijd en jeugd is echter van essentieel belang voor de verdere psychologische en sociale ontwikkeling van het kind (Ainsworth et al., 1978). Vanuit dit gegeven is het voor ons belangrijk om de concepten warmte en autonomie (ouderlijke sensitiviteit) rechtstreeks bij seksuele delinquenten te onderzoeken. Een tweede punt is het feit dat vertrouwen zelden werd betrokken in onderzoek bij pedoseksuelen. Geven en krijgen van (basis)vertrouwen is een eerste sociale prestatie van het kind om weerstand te (kunnen) bieden tegen onveiligheid, angsten en onzekerheden (Erikson, 1963). Vertrouwen is essentieel voor het interpersoonlijk functioneren en speelt een belangrijke rol in de ontwikkeling en het in stand houden van intieme relaties. Vertrouwen is ons inziens minstens zo belangrijk als intimiteit, omdat het de condities schept om intieme relaties te kunnen aanknopen. Een goede

reden dus om vertrouwen in het onderzoek te betrekken. Een derde punt is dat persoonlijkheidsstoornissen bij pedoseksuelen zelden of nooit rechtstreeks zijn onderzocht in relatie tot interpersoonlijke factoren, terwijl de omschrijvingen van persoonlijkheidsstoornissen in de DSM-IV (APA, 1994) verwijzen naar belangrijke tekortkomingen in het sociaal en beroepsmatig functioneren en een subjectief lijden. Benjamin (1993) beschrijft persoonlijkheidsstoornissen in termen van interpersoonlijke processen. Zij gaat ervan uit dat de internalisering van de vroege interactie en van de sociale leerervaringen met belangrijke anderen, een bepalende invloed heeft op de ontwikkeling van persoonlijkheid. Het lijkt ons belangrijk om dit te onderzoeken. Tenslotte plaatsen we een vierde en belangrijke kanttekening bij de toegepaste methodologie in bestaande onderzoeken. De meeste onderzoeken gaan uit van bivariate en multivariate analysemethoden, waarbij alleen wordt gekeken naar een reeks onafhankelijke variabelen in relatie tot de afhankelijke variabele. De onderlinge samenhang van de onafhankelijke variabelen wordt zelden of nooit onderzocht. In deze bijdrage wordt ingegaan op de onderlinge samenhang van interpersoonlijke variabelen in de verklaring van pedoseksualiteit en dit aan de hand van structurele equatie modellen (S.E.M.).

S.E.M. zijn pijldiagrammen die een verbinding leggen tussen verschillende variabelen die zijn opgenomen in het model en die al dan niet (nulrelaties) met elkaar in relatie zijn gebracht (causale relatie) door de onderzoeker. Deze variabelen representeren fenomenen uit de werkelijkheid die de onderzoeker op één of andere manier met elkaar verbindt in functie van een (mogelijk) causaal effect van het ene fenomeen op het andere. Dit theoretisch uitgetekend structureel model wordt vervolgens geconfronteerd met de meetbare werkelijkheid (empirie) waarbij wordt nagegaan of de theoretisch veronderstelde verbanden en effecten die de onderzoeker heeft gelegd, ook in de empirie aanwezig blijken te zijn. S.E.M. zijn gegroeid uit multipale regressies en hebben vaak gelijkaardige doelen. Een groot verschil is echter dat de mogelijkheden van S.E.M. groter zijn en dat het statistisch meten op een nauwkeuriger wijze kan gebeuren (Bentler & Chou, 1987; Jöreskog & Sörbom, 1993; Hu & Bentler, 1999). S.E.M. heeft het grote voordeel dat een aantal gemeten variabelen op grond van factoranalyse wordt gereduceerd tot een beperkt aantal latente variabelen.

De variabelen in het eigen hypothetisch verklaringmodel

Op basis van het literatuuronderzoek werd een hypothetisch padanalytisch model opgesteld met vier fac-

toren: (1) ouderlijke sensitiviteit, (2) vertrouwen, (3) volwassen romantische hechting, en (4) persoonlijkheidsstoornissen. Volgens Bretherton (1985) is ouderlijke sensitiviteit het tegemoetkomen aan de hechtingsbehoefte van het kind, aan de behoefte van troost en bescherming en aan de nood aan exploratie en autonomie gedurende de eerste zestien levensjaren. Ouderlijke sensitiviteit valt uiteen in twee concepten. Het eerste concept meet warmte (vs. koude), het tweede meet autonomie (vs. overbescherming). Wat vertrouwen betreft, concentreren we ons op relationeel en globaal vertrouwen. Relationeel vertrouwen verwijst naar de mate van vertrouwen die een persoon heeft in de sterkte van zijn relatie en in de positieve gevoelens van de partner jegens de persoon (Rempel, Holmes & Zanna, 1985). Globaal vertrouwen verwijst naar het vertrouwen dat iemand heeft in anderen, in de wereld en in het algemeen (Rempel et al., 1985). Volwassen romantische hechting betreft de relationele stijl in intieme relaties. Het gaat om een dispositie binnen het individu om nabijheid en contact te zoeken en te behouden met één of meerdere specifieke personen, die zowel fysiek als psychisch veiligheid en geborgenheid bieden aan het individu. Persoonlijkheidsstoornissen bekijken we vanuit een interpersoonlijk standpunt. De kwaliteit van het ouderlijk gedrag of de ouderlijke sensitiviteit is belangrijk in de etiologie van persoonlijkheidsstoornissen (Benjamin, 1993).

De hypothese

Bij de uitbouw van het hypothetisch model als verklaring voor pedoseksualiteit werd verondersteld dat de mate waarin de respondenten optimale ouderlijke sensitiviteit (voldoende warmte en voldoende autonomie) hadden ervaren van beide ouders tijdens de eerste zestien levensjaren, een gunstig effect zou hebben op de ontwikkeling van de interpersoonlijke vaardigheden (vertrouwen en veilige volwassen romantische hechting) enerzijds en op het voorkomen van persoonlijkheidsstoornissen anderzijds. De uitkomst pedoseksualiteit werd verondersteld te zijn gemedieerd door de kwaliteit van de interpersoonlijke factoren en door de aanwezigheid van persoonlijkheidsstoornissen.

De meetinstrumenten

Om ouderlijke sensitiviteit te meten, maakten we gebruik van het '*Parental Bonding Instrument*' (Parker, Tuplin & Brown, 1979; Nederlandse vertaling door Verschueren & Marcoen, 1993). Het PBI meet "parental contribution to bonding", of de ouderlijke gedragingen en attitudes zoals gepercipieerd door de kinderen. Het instrument bestaat uit 2 schalen: warmte (vs. koude) en autonomie (vs. overbescherming). De "warmteschaal" onder-

zoekt in welke mate de respondenten warmte (steun, troost en empathie) hebben ervaren in de relatie met hun ouders tijdens de eerste zestien levensjaren. De "autonomieschaal" gaat na in welke mate de respondenten tijdens de eerste zestien levensjaren, autonomie hebben ervaren in de relatie met hun ouders (Verschueren & Marcoen, 1993). Het instrument bestaat uit 25 items (N=12, warmte en N=13, autonomie) en wordt voor moeder en vader apart ingevuld. De items van de Nederlandstalige versie worden gescoord op een vierpuntschaal, gaande van "Zo was mijn moeder/vader helemaal niet" (=1) tot "Zo was mijn moeder/vader helemaal" (=4). De twee PBI-schalen vertoonden een zeer hoge interne consistentie (α = tussen .87 en .92) (Parker, 1983). Test-hertest onderzoek toonde vrij hoge correlaties ($p < 0.001$) aan tussen de gemiddelden van de PBI-scores: moederlijke warmte, $r = 0.77$; moederlijke autonomie, $r = 0.73$; vaderlijke warmte, $r = 0.58$; vaderlijke autonomie, $r = 0.69$ (Parker, 1983). De Nederlandse vertaling van het PBI-instrument benaderde de oorspronkelijke versie zeer goed. De PBI-schalen vertoonden een hoge interne consistentie (α = tussen .87 en .94). Bij een replicatie-onderzoek na 11 weken vond men goede Cronbach's α : warmte moeder, $\alpha = .87$; autonomie moeder, $\alpha = .87$; warmte vader, $\alpha = .76$ en autonomie vader, $\alpha = .89$ (Verschueren & Marcoen, 1993).

De 'Adult Attachment Scale' (Hazan & Shaver, 1987; Nederlandse vertaling door Verschueren & Marcoen, 1993) werd gebruikt om de 'volwassen romantische hechtingsstijl' te meten. Dit instrument bestaat uit twee onderdelen. Eén meerkeuzevraag met drie antwoordmogelijkheden die elk betrekking hebben op één van drie hechtingsstijlen: 'veilige', 'vermijdende' of 'angstig-ambivalente' hechtingsstijl. Het tweede onderdeel bestaat uit drie hechtingsomschrijvingen die dienen gescoord te worden op een zevenpuntschaal. Dit instrument laat ons toe de mate van veilige, vermijdende en angstig-ambivalente gehechtheid te meten. Wat psychometrische kwaliteiten betreft verwijzen we naar Verschueren en Marcoen (1993). Zij voerden een replicatie-onderzoek uit na 11 weken. Hieruit bleek dat de hechtingsclassificatie consistent was over de tijd (Cohen's $k = .58$, $p < 0.01$ over de drie categorieën. Verder leverde test-hertest onderzoek een correlatie op van $r = 0.80$, wat goed te noemen is (Crowell, Fraley & Shaver, 1999).

Vertrouwen werd gemeten aan de hand van de subschaal 'vertrouwen' van de 'Erikson Psychosocial Stage Inventory' (Rosenthal, 1981; Nederlandse vertaling door Verschueren & Marcoen, 1993). Dit instrument bestaat uit zes subschalen die gebaseerd zijn op de eerste zes psychosociale crisissen die Erikson postuleert. Vertrouwen bestaat uit 12 items die gescoord worden

op een vijfpuntenschaal gaande van "Nooit waar (=1) tot "Bijna altijd waar (=5)". In de subschaal 'vertrouwen' wordt gevraagd naar het vertrouwen in zichzelf (bijv. ik twijfel niet gauw aan mezelf) en naar het vertrouwen in de anderen of de wereld in het algemeen (bijv. ik geloof dat de wereld fundamenteel goed is). Wat de interne consistentie betreft, behaalt de schaal 'vertrouwen' ($\alpha = 0.79$) een goede score (Verschuieren & Marcoen, 1993).

Persoonlijkheidsstoornissen werden gemeten aan de hand van de ADP-IV (Assessment van de DSM-IV Stoornissen in de persoonlijkheid, Schotte & De Doncker, 1994; Schotte, De Doncker, Vankerckhoven, et al., 1998; Schotte & De Doncker, 2000). De ADP-IV zelfbeoordelings-vragenlijst bevat 94 items en elk item wordt gescoord op een zevenpuntenschaal. De ADP-IV richt zich op de diagnose van stoornissen in de persoonlijkheid zoals gedefinieerd in As II van de DSM-IV (APA, 1994). Deze vragenlijst heeft een unieke benadering en structuur, in die zin dat aan het subject gevraagd wordt elk As II criterium te beoordelen aan de hand van twee vragen, waarbij enerzijds de typicaliteit en anderzijds de distress/impairment van het DSM-IV criterium wordt bevraagd. De voorlopige onderzoeksresultaten met betrekking tot de psychometrische eigenschappen van de ADP-IV zijn erg bemoedigend (De Doncker, Schotte, Vertommen & Vankerckhoven, 1997). Wat interne consistentie betreft kan worden gesteld dat met uitzondering van de schalen voor de schizoïde ($\alpha = .60$) en voor de obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis ($\alpha = .68$), alle schalen een voldoende interne consistentie vertonen ($\alpha = .70$). Dat wil zeggen dat de items die bij elk van de tien stoornissen werden ondergebracht, voldoende samenhang vertonen met het achterliggende concept. De lage indices van interne consistentie bij de schizoïde en bij de obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis treft men ook aan in andere studies waarbij zowel gebruik wordt gemaakt van zelfbeoordelingsvragenlijsten als van interviewmethoden (De Doncker, Schotte, Vertommen, et al., 1997; Schotte, De Doncker et al., 1998; Schotte & De Doncker, 2000). Test-hertest onderzoek na één maand tijdsinterval leverde een correlatie op van $r = .85$ op de klassieke DSM-IV as-II-schalen, test-hertest onderzoek na zes maanden tijdsinterval leverde een correlatie op van $r = .82$ op de klassieke as-II-schalen. Wat validiteit betreft, vonden de onderzoekers een goede convergerende validiteit met overeenstemmende as-II-schalen van 'The Wisconsin Personality Disorders Inventory' (Klein, Benjamin, Rosenfeld, et al., 1993), met een gemiddelde correlatie van $r = .61$ (Schotte & De Doncker, 2000). De onderzoekers vinden echter dat verder psychometrisch onderzoek noodzakelijk is.

De subjecten

De selectie van de experimentele groep gebeurde in twee fasen. In de eerste fase waren 84 seksuele delinquenten (51 pedoseksuelen en 33 exhibitionisten) van de 117 seksuele delinquenten, die een gedwongen ambulante begeleiding volgden bij de Leerprojecten voor Daders van Seksueel Geweld bereid om mee te werken aan het onderzoek (respons: 72%). In de tweede fase waren nog eens 33 van de 55 pedoseksuelen die in het Penitentiair Schoolcentrum in Hoogstraten gedetineerd waren bereid om mee te werken (respons: 60%). De non-respons groep was gekenmerkt door respondenten die de Nederlandse taal onvoldoende beheersten, respondenten die in de eindfase van hun begeleiding of detentie waren en niet meer gemotiveerd waren om te participeren en respondenten die categoriek weigerden mee te werken, omdat ze in het verleden reeds 'teveel vragenlijsten' hadden ingevuld. De selectie van de controlegroep kwam tot stand door matching met de experimentele groep op grond van vier kenmerken: leeftijd, burgerlijke staat, opleidingsniveau en tewerkstelling. De gemiddelde leeftijd in de experimentele groep was 38 jaar en 5 maanden. Dertig procent was gehuwd, 38% ongehuwd, 29% gescheiden en 3% weduwnaar. Tweëntwintig procent volgde alleen lager onderwijs, 34% lager secundair onderwijs, 30% hoger secundair onderwijs, 2% deeltijdonderwijs en 11% hoger en universitair onderwijs (van 1% was het genoten onderwijs onbekend). Op het ogenblik van de feiten was 50% tewerkgesteld als arbeider, 11% als zelfstandige, 13% als bediende, 5% als ambtenaar; 11% was werkloos, 1% invalide, 1% deed interim-arbeid, 3% was student en 4% gepensioneerd (van 1% was de tewerkstelling onbekend). De gemiddelde leeftijd in de controlegroep was 38 jaar en zes maanden. Negenendertig procent was gehuwd, 41% ongehuwd, 16% gescheiden en 4% weduwnaar. Eenentwintig procent volgde alleen lager onderwijs, 29% lager secundair onderwijs, 32% hoger secundair onderwijs; 18% beëindigde hoger onderwijs. Zesenvertig procent werkte als arbeider, 16% als bediende, 11% als zelfstandige; 8% was ambtenaar, 11% werkloos, 6% gepensioneerd en 1% student.

De opbouw van het hypothetisch model voor pedoseksuelen

Het hypothetisch model voor de totale groep pedoseksuelen werd ontwikkeld op grond van geobserveerde en latente variabelen. Eerst wordt ingegaan op de opbouw van de variabelen en vervolgens op de paden tussen de verschillende variabelen. In de linker-

zijde van het model (zie figuur 1) zijn vier geobserveerde variabelen terug te vinden (warmte moeder, warmte vader, autonomie moeder en autonomie vader). Deze vier waarden werden gereduceerd tot één exogene latente variabele (ouderlijke sensitiviteit). Verder vinden we in het model de intermediaire latente variabele 'interpersoonlijke factoren', die werd gevormd door de variabelen 'veilige romantische volwassen hechting' en 'vertrouwen'. Tenslotte is er de intermediaire latente variabele 'persoonlijkheidsstoornissen', die uit de narcistische, de antisociale, de vermijdende, de afhankelijke, de obsessief-compulsieve en de depressieve persoonlijkheidsstoornissen is opgebouwd.

Voor elk van de drie latente variabelen werd de unidimensionaliteit van de schalen door middel van een tweede orde confirmatorische factoranalyse (likelhood estimates, varimax) getest, omdat het onderbrengen van geobserveerde variabelen in componenten (factoren) slechts mag gebeuren, op voorwaarde dat deze variabelen voldoende aansluiting vinden bij hetzelfde achterliggende construct (Tacq, 1997).

Hiervoor werd een geroteerde principale factoranalyse uitgevoerd (zie tabel 1). We kregen drie componenten (persoonlijkheidsstoornissen, interpersoonlijke factoren en ouderlijke sensitiviteit), met voldoende hoge factorscores (>0.40), met uitzondering van de vermijdende persoonlijkheidsstoornis, die eveneens –maar minder hoog- laadde op component II (0.37). De eerste component is gevormd door de zes DSM-IV persoonlijkheidsstoornissen, de tweede component door de interpersoonlijke factoren veilige romantische volwassen hechting en vertrouwen en de derde compo-

nent door moederlijke en vaderlijke warmte en autonomie. De verklaarde variantie bedroeg 34.21% voor component I, 18.25% voor component II, en 9.45% voor component III. De totale verklaarde variantie bedroeg 61.91%.

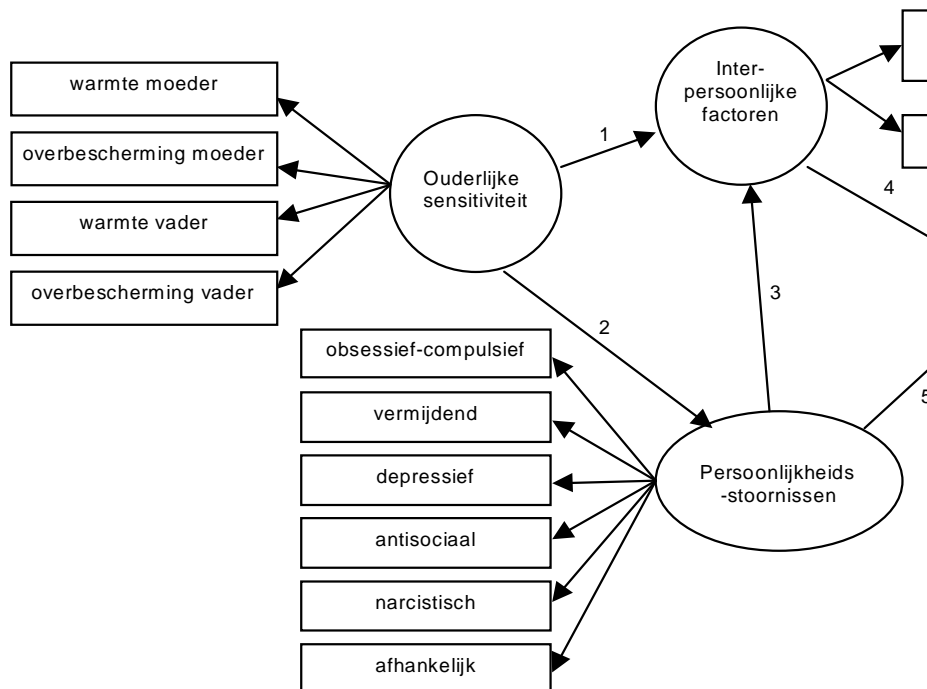
Keren we terug naar het hypothetisch model, waarin vijf paden werden getrokken die hypothetische verbanden veronderstelden tussen enerzijds de drie latente variabelen (ouderlijke sensitiviteit, interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen) en anderzijds tussen de twee latente intermediaire variabelen interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen en de afhankelijke variabele pedoseksualiteit. Het eerste pad veronderstelt een rechtstreeks verband tussen de latente exogene variabele ouderlijke sensitiviteit en de intermediaire latente variabele interpersoonlijke factoren (pad 1). Het tweede pad loopt van de latente exogene variabele ouderlijke sensitiviteit naar de intermediaire latente variabele persoonlijkheidsstoornissen (pad 2). Het derde pad loopt van de intermediaire latente persoonlijkheidsstoornissen naar de intermediaire latente variabele interpersoonlijke variabelen (pad 3). Het vierde pad loopt van de latente intermediaire variabele interpersoonlijke factoren naar de afhankelijke variabele pedoseksualiteit (pad 4) en het vijfde pad van de latente intermediaire variabele persoonlijkheidsstoornissen naar de afhankelijke variabele pedoseksualiteit (pad 5).

In de volgende paragraaf worden het hypothetisch model voor pedoseksuelen en de verschillende effectparameters van de vijf paden tussen de drie latente variabelen onderling en hun relatie met de afhankelijke

Tabel 1: Resultaten van de tweede orde, varimax geroteerde, principale componenten analyse van de schalen in het model als variabelen

Schalen	Factor I	Factor II
	Persoonlijkheidsstoornissen	Interpersoonlijke factoren
Antisociale PD	0.48	
Narcistische PD	0.84	
Obsessief-compulsieve PD	0.84	
Vermijdende PD	0.42	
Depressieve (NOS) PD	0.53	
Afhankelijke PD	0.68	
Veilige romantische volwassen hechting		0.74
Vertrouwen		0.61
Warmte moeder		
Autonomie moeder		
Warmte vader		
Autonomie vader		
Eigenvalues	4.10	2.19
% Totale Variantie	34.21	18.25

Figuur 1: Ouderlijke sensitiviteit, interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen in de ve

variabele pedoseksualiteit besproken. Verder wordt gecorrigeerd voor covariantiemeetfouten, maar deze worden niet aangebracht in de figuur om het overzicht te behouden. De gemeten en structurele equaties worden om dezelfde reden evenmin in de figuur vermeld. Op grond van het t -criterium ($t > 1.96$) (overschrijdingscriterium voor statistische significantie) wordt onderzocht welke paden voldoen. Hiermee beantwoorden we de vraag of directe effecten ten onrechte zijn opgenomen in het model. Dit wil zeggen dat het per hypothese verondersteld effect geen ondersteuning vond in de empirie.

Hypothesetoetsing: bespreking van het globale model voor pedoseksuelen

Inzake hypothesetoetsing worden drie stappen genomen. Ten eerste wordt ingegaan op de sterkte (of zwakte) van de correlaties tussen de drie latente variabelen. We bedoelen hiermee dat de individuele effectparameters getoetst worden op hun statistische significantie (toetsing per relatie). Ten tweede wordt de verklaarde variantie in de afhankelijke variabele pedoseksualiteit besproken en ten derde wordt de kwaliteit van het model geëvalueerd.

De effectparameters tussen de latente variabelen

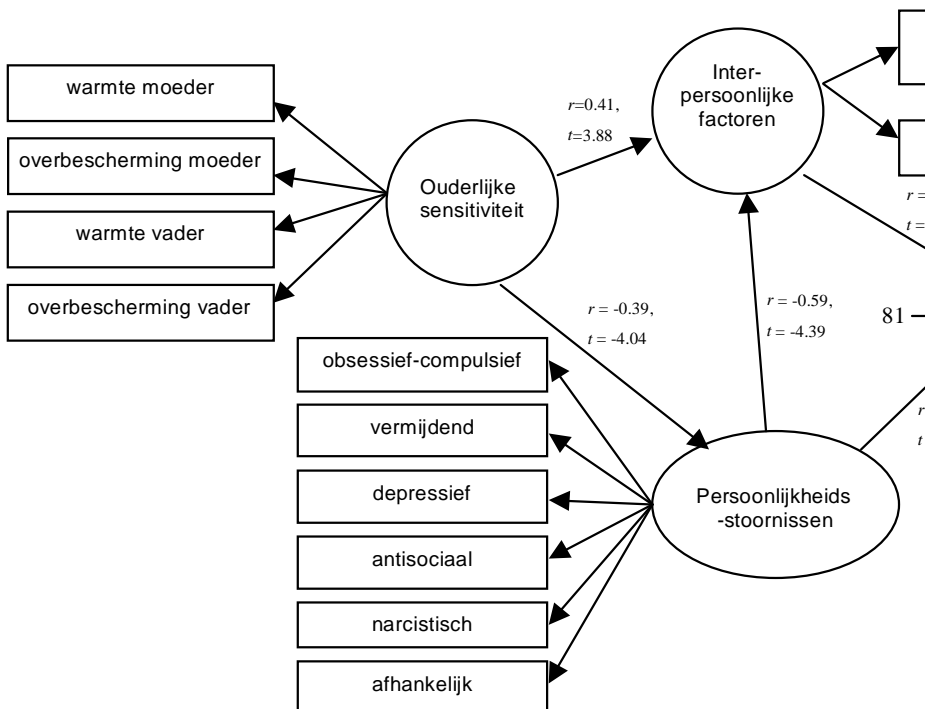
De correlatiecoëfficiënt tussen ouderlijke sensitiviteit

en interpersoonlijke factoren bedroeg $r = 0.41$, $t = 3.88$ (pad 1). De correlatiecoëfficiënt tussen ouderlijke sensitiviteit en persoonlijkheidsstoornissen is $r = -0.39$, $t = -4.04$ (pad 2).

Tussen de twee variabelen interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen bedroeg de correlatiecoëfficiënt $r = -0.59$, $t = -4.39$ (pad 3). Tenslotte bedroeg de correlatiecoëfficiënt tussen interpersoonlijke factoren en pedoseksualiteit $r = -0.43$, $t = -2.60$ (pad 4) en tussen persoonlijkheidsstoornissen en pedoseksualiteit, $r = -0.06$, $t = -0.24$ (pad 5). Op grond van verkregen modificatie-indices werd gecorrigeerd voor (covariante-)meetfouten. Dit gebeurde tussen zes geobserveerde variabelen: tussen (1) de narcissische en de obsessief-compulsieve persoonlijkheidsstoornis: 5.18, $t = 2.34$; (2) de vermijdende en narcissische persoonlijkheidsstoornis: -5.84, $t = -3.39$; (3) de depressieve en vermijdende persoonlijkheidsstoornis: 4.21, $t = 1.95$; (4) de depressieve persoonlijkheidsstoornis en vertrouwen: -5.49, $t = -3.05$; (5) autonomie moeder en warmte vader: -9.62, $t = -2.92$ en tussen (6) autonomie vader en autonomie moeder: 3.84; $t = 1.10$.

Het pad (pad 5) tussen persoonlijkheidsstoornissen en pedoseksualiteit, voldeed niet aan de overschrijdingsdrempel ($t > 1.96$). We hadden goede redenen om de ontogenetische hypothese te verlaten en uit te gaan van de hypothese dat interpersoonlijke factoren het sterkste bijdragen aan de afhankelijke variabele pedoseksualiteit. Voor alle zekerheid wordt

Figuur 2: Ouderlijke sensitiviteit, interpersoonlijke factoren en persoonlijkheidsstoornissen in de ve

deze hypothese later onderzocht, door enkel persoonlijkheidsstoornissen op de Y-as te plaatsen en te onderzoeken wat het directe effect is van persoonlijkheidsstoornissen op pedoseksualiteit. Wat de significante paden betreft was er een positief verband tussen ouderlijke sensitiviteit en interpersoonlijke factoren (pad 1) en een negatief verband tussen ouderlijke sensitiviteit en persoonlijkheidsstoornissen (pad 2). Persoonlijkheidsstoornissen droegen negatief bij aan de ontwikkeling van interpersoonlijke factoren (pad 3) en interpersoonlijke factoren droegen negatief bij aan de verklaring van de afhankelijke variabele (pad 5).

De verklaarde variantie en de kwaliteit van het model

Negentien procent van de variantie in de afhankelijke variabele werd door de variabelen in het model verklaard. De niet verklaarde (residuele) variantie bedroeg 81%. Dit wil zeggen dat bijna 20% van de variabiliteit in pedoseksualiteit werd verklaard door het model, maar 80% niet werd verklaard door het model. Deze bevinding stemt tot nadenken over de invloed van interpersoonlijke factoren in de etiologie van pedoseksualiteit. Er kan worden gesteld dat een verklaarde variantie van ongeveer 20% niet gering is, ermee rekening houdend dat slechts een beperkt aantal factoren werd opgenomen in het model. Het was een – vanuit methodologisch standpunt bekeken – bewuste

keuze om niet teveel factoren op te nemen in het model, om zo de interpretatiemogelijkheid van het model maximaal te bewaren. Een vraag die zich ongetwijfeld opdringt is welke factoren dan nog een rol kunnen spelen in de verklaring van pedoseksualiteit. Ongetwijfeld zullen er een aantal factoren zijn die we niet hebben opgenomen in het onderzoek. We denken bijvoorbeeld aan contextuele relatie- en gezinsfactoren, andere factoren zoals vriendschap en intimiteit en seksuele problemen. Ook de invloed van onder andere psychofysiologische factoren, zoals seksuele opwinding mag niet over het hoofd worden gezien.

Een zestal fitindices doen een uitspraak over de kwaliteit van het model als geheel. Dit zijn de chi-kwadraatindex (c^2), de Goodness of Fit Index (GFI), de Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI), de Standardized Root Mean Square Residuals (SRMR), de Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) en de Comparative Fit Index (CFI). De c^2 bedroeg 69.08 met 55 vrijheidsgraden en een overschrijdingskans van $p=0.07$. Wanneer de c^2 waarde werd beoordeeld tegenover het aantal vrijheidsgraden (c^2/df), werd een waarde bekomen van 1.26. Er was geen significant verschil tussen het hypothetisch model en het gemeten model ($p = 0.07$). De GFI, die de relatieve mate van variantie en covariantie weergeeft, die door het model gezamenlijk wordt verklaard bedroeg 0.93. De AGFI die men bekomt na correctie voor het aantal vrijheidsgraden lag op 0.89. De SRMR, die het gemiddelde is van de

residuele varianties en covarianties bedroeg 0.047 en de RMSEA bedroeg 0.051. De CFI tenslotte bedroeg 0.91. De fitindices geven aan dat de overeenstemming tussen het theoretische model en de geobserveerde waarden aanvaardbaar is.

Persoonlijkheidsstoornissen op de Y-as

In het vorige model leverden interpersoonlijke factoren een veel grotere rechtstreekse bijdrage aan de verklaring van pedoseksualiteit dan persoonlijkheidsstoornissen. Vanuit ontogenetisch standpunt wordt aangenomen dat de persoonlijkheidsontwikkeling de finale resultante is van verschillende intra- en interpersoonlijke dynamieken. Om deze ontogenetische hypothese te toetsen, wijzigden we twee paden in het hypothetisch model. Bij de eerste wijziging werden persoonlijkheidsstoornissen op de Y-as geplaatst in plaats van interpersoonlijke factoren, in de veronderstelling dat ze het hoofdeffect in pedoseksualiteit zou veroorzaken. Bij de tweede wijziging werd een pad aangebracht van interpersoonlijke factoren naar persoonlijkheidsstoornissen. Dit leverde de volgende resultaten op. De verklaarde variantie in de afhankelijke variabele pedoseksualiteit was slechts 9%, terwijl die in het vorige model 19% was. Dit wijst erop dat het directe effect van interpersoonlijke factoren op pedoseksualiteit groter is dan het directe effect van persoonlijkheidsstoornissen op pedoseksualiteit. Inzake de kwaliteit van het model bedroeg de $c^2 = 77.66$ met 55 vrijheidsgraden en een overschrijdingskans van $p = 0.024$. Wanneer de c^2 waarde werd beoordeeld tegenover het aantal vrijheidsgraden (c^2/df), bekwamen we een waarde van 1.41. Er werd een significant verschil gevonden tussen het hypothetische model en de geobserveerde waarden ($p = 0.024$). De GFI bedroeg 0.91, de AGFI 0.86. De SRMR bedroeg 0.084, de RMSEA, 0.083 en de CFI 0.82. Deze zes indices geven aan dat het hypothetische model niet overeenstemt met het geobserveerde model. Op basis hiervan verwerpen we het hypothetisch model en nemen we het nulmodel aan dat geen overstemming veronderstelt tussen het hypothetisch model en de geobserveerde waarden.

Discussie

Op grond van de eerder besproken resultaten kunnen we concluderen dat interpersoonlijke factoren een niet te onderschatten rol spelen bij de verklaring van pedoseksueel gedrag (20%) en sterker rechtstreeks bijdragen dan persoonlijkheidsstoornissen (9%). We zitten hiermee op één lijn met andere onderzoekers die interpersoonlijke factoren naar voren schuiven als belangrijke factoren bij de verklaring van pedoseksueel

gedrag (o.a. Marshall, 1989, 1994; 2001; Marshall & Barbaree, 1990a; Ward, Hudson, Marshall & Siegert, 1994; Ward, Hudson & Marshall, 1996; Marshall, Champagne, Brown et al., 1997; Smallbone & Dadds, 1998; Jamieson & Marshall, 2000; Swale & Kear-Colwell, 2001). Het feit dat slechts 20% van de variantie wordt verklaard door interpersoonlijke factoren impliceert dat het grootste deel van de variabiliteit in het pedoseksueel model door andere factoren wordt verklaard (80%). Eerder werd reeds verwezen naar andere factoren die een rol spelen in het ontstaan van pedoseksualiteit, wat zeker en vast verder moet worden onderzocht. Ook genetische invloeden kunnen, althans volgens Slob (2000), een invloed uitoefenen. Een advies inzake toekomstig wetenschappelijk onderzoek heeft betrekking op het belang van longitudinaal onderzoek, waarbij individuen gedurende een langere periode worden opgevolgd en herhaaldelijk gemeten. Dit is belangrijk omdat in de literatuur duidelijk naar voor komt dat de kwaliteit van de relatie met de ouders bepalend is voor de kwaliteit van andere relaties. Verder dient er in de toekomst bijzondere aandacht uit te gaan naar de selectieprocedure. Het is belangrijk dat onderzoekers streven naar homogene steekproeven en heterogene steekproeven zoveel mogelijk proberen te vermijden, omdat er zelfs binnen subgroepen fundamentele verschillen zijn. We hadden in het eigen onderzoek niet de mogelijkheid te differentiëren tussen pedofielen en ephebofielen, intra- en extrafamiliale pedoseksuelen en preferentiële en situationele pedoseksuelen, omdat de steekproeven anders te klein zouden zijn waardoor statistische analyses onmogelijk zouden worden. Het is echter belangrijk om dit onderscheid in toekomstig onderzoek te maken. Tenslotte moet ook onderzoek op andere wetenschappelijke terreinen verder worden uitgebouwd. Slechts wanneer er vanuit meerdere disciplines onderzoek wordt gedaan naar het ontstaan van pedoseksualiteit, kan er op termijn worden gestreefd naar geïntegreerde typologie gedifferentieerde verklaringmodellen.

Wat de klinische relevantie van het onderzoek betreft menen we voorzichtig te mogen stellen dat naast cognitieve gedragstherapie er ook ruimte moet zijn voor interpersoonlijke psychotherapie. Cognitieve gedragstherapie is van essentieel belang in de behandeling van pedoseksuelen, omdat de pedoseksueel moet leren aan de hand van zijn eigen delictscenario verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn deviant gedrag. Verder moet hij leren om risicosituaties te herkennen, zicht te krijgen op cognitieve distorsies en slachtofferempathie te vergroten. Een belangrijke bevinding in de behandeling van pedoseksuelen is dat de therapeutische stijl in het algemeen er één dient te zijn die zich situeert op een continuüm van confronterende en ondersteunende the-

rapie. Sommige pedoseksuelen zijn meer gebaat bij een ondersteunende behandeling, omdat dit de hechtingsstijl van de pedoseksueel in gunstige zin kan beïnvloeden (Smallbone & Dadds, 1998). Andere pedoseksuelen kunnen dan weer meer gediend zijn met confronterende therapieën. Wetenschappelijk en klinisch onderzoek moeten aantonen welke benadering voor specifieke subgroepen van seksuele delinquenten de beste is. Als therapeutische benadering voor seksuele delinquenten met inadequate sociale vaardigheden, stellen Kear-Colwell en Sawle (2001) cognitieve-analytische therapie voor. Deze therapie focust eerst op het opbouwen van een werkbare therapeutische relatie. Deze positieve relatie moet de cliënt motiveren om te durven kijken naar en inzichten te verwerven in de eigen ontwikkelingsgeschiedenis. Het is belangrijk te zien hoe de ontwikkelingsgeschiedenis het levensverhaal inkleurt en beïnvloedt en een rol speelt in actuele gevoelens, gedragingen en gedachten. Deze motivationele benadering kan het beste gebruik maken van cognitieve en gedragsmatige technieken en vaardigheden ter voorkoming van recidive. In het totstandkomen van veranderingsprocessen op basis van cognitieve-analytische therapie is een steunende en bekrachtigende omgeving belangrijk. De cliënt moet leren verantwoordelijkheid op te nemen voor zijn eigen leven en gedrag en niet langer worden gestuurd door zijn levensgeschiedenis. De basispositie van deze therapie is de overtuiging dat verandering mogelijk is bij ernstig getraumatiseerde individuen, met inbegrip van seksuele delinquenten.

Literatuur

- Araji, S., & Finkelhor, D. (1985). Explanations of pedophilia: Review of empirical research. *Bulletin of the Academy of Psychiatry and the Law*, 13, 17-37.
- Ainsworth, M.D.S., Blehar, M.C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the Strange Situation*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, Fourth edition*. Washington, DC: American Psychiatric Association.
- Benjamin, L.S. (1993). *Interpersonal diagnosis and treatment of personality disorders*. New York: Guilford Press.
- Bentler, P.M., & Chou, C.P. (1987). Practical issues in structural modeling. *Sociological Methods and Research*, 16, 78-117.
- Bowlby, J. (1977). The making and breaking of affectional bonds: II. Some principles of psychotherapy. *British Journal of Psychiatry*, 130, 421-431.
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. I. Bretherton, & E. Waters (Eds.), *Growing points of attachment theory and research. Monographs of the Society for Research in Child Development* (Vol. 50; pp. 3-37). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Bumby, K.M., & Hansen, D.J. (1997). Intimacy deficits, fear of intimacy, and loneliness among sexual offenders. *Criminal Justice and Behavior*, 24, 315-331.
- Cosyns, P., De Doncker, D., Dillen, C., Bogaerts, J., Koeck, S., Vankerckhoven, C., Oostvogels, I., Rouckhout, D., Van Hunsel, F., Rodean, S., & Van Baden, S. (1997). *Universitair Forensisch Centrum. Behandeling van Seksueel Misbruikers: Jaarverslag 1997*. Antwerpen: Universitaire Instelling Antwerpen.
- Cosyns, P., De Doncker, D., Hamelinck, L., Koeck, S., & De Ruyter, B. (1994). *Interpenitentiaire begeleiding van daders van seksueel geweld. UFC jaarverslag*. Antwerpen: Universitaire Instelling Antwerpen.
- Crowell, J.A., Fraley, R.C., & Shaver, P.R. (1999). Measurement of individual differences in adolescent and adult attachment. J. Cassidy, & P.R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment; Theory, research, and clinical applications* (pp. 434-465). New York: The Guilford Press.
- De Doncker, D., Schotte, C., Vertommen, H., & Vankerckhoven, C. (1997). Assessment van de DSM-IV persoonlijkheidsstoornissen: ontwikkeling en voorlopige resultaten van de ADP-IV zelfbeoordelingsvragenlijst. *Tijdschrift voor Klinische Psychologie*, 3, 171-186.
- Erikson, E.H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Finkelhor, D., & Araji, S. (1986). Explanations of pedophilia: a four factor model. *The Journal of Sex Research*, 22, 145-161.
- Groth, A.N. (1979). Sexual trauma in the life histories of rapists and child molesters. *Victimology*, 4, 10-16.
- Hall, G.C.N., Graham, J.R., & Sepherd, J.B. (1991). Three methods of developing MMPI taxonomies of sexual offenders. *Journal of Personality Assessment*, 56, 2-13.
- Hall, G.C.N., & Hirschman, R. (1992). Sexual aggression against children. A conceptual perspective of aetiology. *Criminal Justice and Behavior*, 19, 8-23.
- Hall, G.C.N., & Hirschman, R. (1991). Toward a theory of sexual aggression: A quadripartite model. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59, 662-669.
- Hazan, C., & Shaver, P.R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.
- Hu, L., & Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indices in covariance structure analysis: Conventional criteria versus alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Jamieson, S., & Marshall, W.L. (2000). Attachment styles and violence in child molesters. *The Journal of Sexual Aggression*, 5, 88-98.
- Jöreskog, K., & Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: Structural equation modeling with the Simplis command language*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Kear-Colwell, J., & Sawle, G.A. (2001). Coping strategies and attachment in pedophiles: Implications for treatment. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45, 171-182.
- Klein, M.H., Benjamin, L.S., & Rosenfeld, R. (1993). The Wisconsin personality disorders inventory: Development, reliability and validity. *Journal of Personality Disorders*, 7, 285-303.
- Knight, R.A., & Prentky, R.A. (1990). Classifying sexual offenders: The development and corroboration of taxonomic models. W.L. Marshall, D.R. Laws & H.E. Barbaree (Eds.), *Handbook of sexual assault: Issues, theories, and treatment of the offender* (pp.23-52). New York: Plenum Press.
- Marshall, W.L. (1996). Assessment, treatment and theorizing about sex offenders. Development during the past twenty years and future directions. *Criminal Justice and Behavior*, 23, 162-199.
- Marshall, W.L. (1989). Intimacy, loneliness and sexual offenders. *Behaviour Research and Therapy*, 27, 491-503.
- Marshall, W.L. (1994). Pauvrete des liens d'attachement et déficiences dans les rapports intimes chez les agresseurs sexuels. *Criminologie*, 27, 55-69.
- Marshall, W.L. (1993). The role of attachments, intimacy, and loneliness in the etiology and maintenance of sexual offending. *Sexual and Marital Therapy*, 8, 109-121.

- Marshall, W.L., Champagne, F., Brown, C., & Miller, S. (1997). Empathy, intimacy, loneliness, and self-esteem in non familial child molesters: A brief report. *Journal of Child Sexual Abuse*, 6, 87-98.
- Marshall, W.L., Hudson, S.M., & Hodgkinson, S. (1993). The importance of attachment bonds in the development of juvenile sex offending. H.E. Barbaree, W.L. Marshall, & S.M. Hudson (eds.), *The juvenile sex offender* (pp. 164-181). New York: Guilford Press.
- Marshall, W.L., Laws, D.R., & Barbaree, H.E. (1990). *Handbook of sexual assault. Issues, theories and treatment of the offender*. New York: Plenum Press.
- Marshall, W.L. (2001). Attachment problems in the etiology and treatment of sexual offenders. In W. Everaerd, E. Laan & S. Both (Eds.), *Sexual appetite, desire and motivation: Energetics of the sexual system* (pp. 135-143). Amsterdam: Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen.
- McElroy, S.L., Soutullo, C.A., & Taylor, P. (1999). Psychiatric features of 36 men convicted of sexual offenses. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60, 414-420.
- Parker, G. (1983). *Parental overprotection: A risk factor in psychosocial development*. New York/London: Grune & Stratton.
- Parker, G., Tuplin, H., & Brown, L.B. (1979). A parental bonding instrument. *British Journal of Medical Psychology*, 52, 1-10.
- Rempel, J.K., Holmes, J.G., & Zanna, M.P. (1985). Trust in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49, 95-112.
- Rosenthal, D.A., Gurney, R.M., & Moore, S.M. (1981). From trust to intimacy: a new inventory for examining erikson's stages of psychosocial development. *Journal of Youth and Adolescence*, 10, 525-536.
- Sawle, G.A., & Kear-Colwell, J. (2001). Adult attachment style and pedophilia: A developmental perspective. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 45, 32-50.
- Schotte, C., & De Doncker, D. (2000). De ADP-IV: een vragenlijst voor een therapeutisch georiënteerde diagnostiek van persoonlijkheidsstoornissen. *Psychopraxis*, 2.
- Schotte, C.K.W., De Doncker, D., Vankerckhoven, C., Vertommen, H., & Cosyns, P. (1998). Self-report assessment of the DSM-IV personality disorders. Measurement of trait and distress characteristics: the ADP-IV. *Psychological Medicine*, 28, 1179-1188.
- Seidman, B., Marshall, W.L., Hudson, S.M., & Robertson, P.J. (1994). An examination of intimacy and loneliness in sex offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 9, 518-534.
- Seto, M.C., & Barbaree, H.E. (1999). Psychopathy, treatment behavior, and sex offender recidivism. *Journal of Interpersonal Violence*, 14, 1235-1248.
- Shea, W.M. (1996). Personality characteristics of child molesters, non-sex offending criminal child abuse controls, and normals as differentiated by the Millon Clinical Multiaxial Inventory-II. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 56, 5184.
- Slob, A.K. (2000). Redactioneel: de seksuologie in een impasse? *Tijdschrift voor Seksuologie*, 24, 129-130.
- Smallbone, S.W., & Dadds, M.R. (1998). Childhood attachment and adult attachment in incarcerated adult male sex offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 555-573.
- Tacq, J. (1997). *Multivariate analysis techniques in social science research: From problem to analysis*. London/Thousand Oaks: Sage Publications.
- van Beek, D. (1999). *De delictscenarioprocedure bij seksueel agressieve delinquenten. Een onderzoek naar de bruikbaarheid van de delictscenarioprocedure in de behandeling van seksueel agressieve delinquenten in de dr. Henri van der Hoeven Kliniek*. Amsterdam: S. Gouda Quint - D. Brouwer en Zoon.
- van IJzendoorn, M.H. (1994). *Gehechtheid van ouders en kinde-
ren. Intergenerationele overdracht van gehechtheid in theorie, (klinisch) onderzoek en gevalsbeschrijving*. Houten/Zaventem: Bohn Stafleu Van Loghum.
- Verschueren, K., & Marcoen, A. (1993). Gehechtheidsstijl, intimiteit en vertrouwen in de jongvolwassenheid: een reflectie van de ervaren ouderlijke sensitiviteit? *Psychologica Belgica*, 33, 49-76.
- Ward, T., Hudson, S.M., & Marshall, W.L. (1994). The abstinence violation effect in child molesters. *Behaviour Research and Therapy*, 32, 431-437.
- Ward, T., Hudson, S.M., Marshall, W.L., & Siegert, R. (1995). Attachment style and intimacy deficits in sexual offenders: A theoretical framework. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 7, 317-335.

Summary

Interpersonal factors in the aetiology of paedophilic behaviour

Research emphasises interpersonal factors as influential factors in the aetiology of sexual behaviour. The present study examined the influence of interpersonal factors among familial and non-familial child molesters. The different variables in the study, parental sensitivity, safe adult romantic attachment, trust and personality disorders were entered in a hypothetical model that was tested for child molesters. Based on fit indices, we found that the hypothetical model corresponds well with the observed values and that the model explains approximately 20% of the variance in the dependent variable. These findings generate suggestions for future scientific research on the influence of interpersonal factors in the aetiology of familial and non-familial paedophilia and preferential and situational paedophilic behaviour.